užarena vojvodina

sudbina reke koja teče

milosav mirković

PISMO

Dockan je, zaista dockan da ovako uzburkan, bez reke, bez povratka, bez metafora, bez onoga što bi se sujetno nazivalo uzvodnim pravcem ili nizvodnim raspoloženjem, bez zapetljavanja koje mi nudi ovaj ili onaj mali događaj na ulici, bez popravljivih i nepopravljivih posledica koje tako kao pramen, kao polusenka, kao zlato bola traju u meni, puni odlaganja i puni nekih malih buldožera, dockan je, dakle, da me pitate, da vas pitam šta tražim, dokle tražim po tom hangaru koji bi valjalo da bude pesničko delo, pesnička reč, neopredeljena, neprečišćena, sasvim uzaludna, provenčano uzaludno. Nedostaje mi jedna mala uspomena i jedno malo prijateljstvo koje bi sa upornom strogošću umelo da me izvodi iz svih tih reka, iz svih tih malih ručnih kosmogonija, iz svih tih prividnih savršenstava. Pa ipak ja mislim da postoji jedno nepredvidljivo treperenje, da postoji jedan mali zakon po kojem su najbolji pesnici oni što, su veličinu svoga ćutanja identifikovali sa veličinom svoga odlaganja. Komadi pesama, komadi plavetnila, odlomci, pabirci, grubi komentari, sirkope kratkih spavača, eto šta me nadmoćno privodi poeziji, iako suštinski poezija nije. U noćima putovanja, koja nikada nisam umeo da volim, jer još nijednom ne odoh u neki vazneseni, neobavezni i nimalo strogi grad, u neku Perudu koja bi me neskromnog obmanjivala da sam tamo imao da se rodim, — imam naviku da ponavljam nečije i nekakve stihove, da ih obezličujem i da verujem kako sam ih dovoljno prisvojio. Lažna erudicija samo tada prestala bi da bude u mojoj blizini. A kada smo već kod tog šaputanja, ja se van nabrajanja gotovo uvek mirim sa tim da me na taj način lude ljupkosti poseti jedan Pasternak, mladi, eksplozivni Pasternak, koji ulazi u neke kuće ili Nemenikuće, kao što bi ulazio Ljermontovljev Demon. Bojim se dokolice, to je izvesno. Ali kada počnem da se bojim literature, onda to više nije pojedinačni strah jednog intelektualnog života koji se smatra otuđenim i beskorisnim, već jedno vrlo logično nepoverenje za ono što u sebi sadrži komponovanu jasnoću, prečišćenost, uštogljenost. Fantomski nadirući soneti po našim listovima i časopisima upravo su jedno sirovo jedinstvo nesposobnih, a dopadljivih junoša koji odasvud dele udarce, a nisu u stanju da ih prime. Ima mnogo pesama koje sam ponavljao u vozu; ima, međutim, i jedna pesma koja bez ikakve hipoteze mora da je loše napisana. Pa ipak, makako detinjski arhaična bila, skrivena i potpisana pseudonimom, ona me privlači, ona mora da bude projekt jedne pojedinačno nastrojene dobrote koja se gotovo izjednačuje sa intencijama ovog lepršavog ali ne lažnog eseja. Pesmu je napisao jedan od mojih prijatelja koji je oduvek bio surov prema ličnoj komediji, a koji u mnogobrojnim pravcima ume da juri i da opet bude nezadovoljan sa sobom. Duh je to što zaslužuje da i sa malim zakašnjenjem makar pronađe jedan rashodovani instrument na tavanu, bilo gde, kao što je to učinio Ivan Galeb...

POSLE PRVOG GONGA

Poezija se napušta, poezija se izbegava. Poezija je bekstvo. Kako bi to izgledalo kada bismo uvek bili zacvetani. Kada bismo uvek bili u zamućenom snu. Mi možemo da volimo lirsku svitu ili estradni homogeni zvuk, možemo čak da u jednom pesničkom delu tražimo istoriju. Možemo najzad da verujemo halucinacijama koje od džamije prave hangare. Ali, naša iskušenja imaju granice. Ako nas udarci stižu iz svih uglova, mi nemamo vremena za drugu, za treću rundu. Poznajem mladog čoveka koji u svoje stihove ulazi kao u reku dnom joj roneći, ulazi bez povratka. Ali taj isti mladi čovek, kao kakva duga priča, odlazi na bokserske mečeve, i pretrpljuje udarce koje nanose čudno osvetljeni ljudi, moćni ipak do te mere da izazivaju asocijacije jednoga bunovnog buđenja. Pesnici, uostalom, nikada nisu načisto sa tim da li treba da sleđuju ili da nasleđuju emocionalni život ljudi jačih od sebe. Da li svoju sopstvenu raznorodnost treba da privedu jasnoj formuli optimizma. Ali, teško onom ko je od poezije načinio šumnu rečenicu i ko se utopio u sopstvenim varijacijama. Poezija koja dobija oznaku bekstva, totalnog bekstva iz reči, ipak je u rasponu od sabiranja svojih vrednosti do kvaliteta svoga novog izbora. Kada Tomislav Mijović koji je tako frenetično govorio na sva biljna i faunska usta, odlazi u jedno povratno ćutanje i kada totalno oduzet iz pastorale počne da se sreće samo sa sobom. Onda mi svi znamo da je i to neki znak rođenja. Jedan istraživač, ili jedan recenzent pokušao bi da sudbinu ove reke bez povratka oceni sa njenim poslednjim talasima, ali kakva ludost! Ovaj pesnik nije primoran na jedan mirni sistem. Njegova knjiga pesama je valjalo da se zove »Na [illegible]«, a zamislio je sam sebi stvorio, ipak se ne mogu imenovati kao paćenička nelagodnost. Njegovi su najzad stihovi koji pre svakog buđenja, pre svakog gonga odjekuju u nama:

»Jutros je neko dočepao za grlo tišinu.
I svi znamo:
med nama je još jedna golišava čigra,
još neko ko će da voli vrapce
i kreket s obližnje reke,
još neko ko će da strepi nad životom Pepeljuge,
da ganja leptire,
i bude zaljubljen u nacrtanu njušku zeca.
Jutros je neko dočepao za grlo tišinu«.

Gong je odjeknuo. Jedna sentimentalna sreća pokušava da se nametne iznova. Lako je setiti se pesme. Neko davno krvarenje, međutim, rđavo ispada kada ga treba opisati rečima.

POSLE TREĆEG GONGA

Vuk Vasić! Možda i to jesam, ponekad. Moram se prožimati onim što posmatram, onim što me zapetljava, onim što me sustiže i što mi

ne da da budem veliki u sređivanju. Pa ipak, treba što češće izbegavati neplodnu monotoniju naših čaršiskih razgovora o poeziji, onu monotoniju koja hoće težinu svoga posla da objasni težinom svoga intelektualnog alata, a ne jednom sažižućoj neprevodljivom poezijom. Zar je veličina jednog malog »jaa« u tome da se ispod devet dušeka oseti zrno graška, kao u onoj bajci Andersenovoj. A o tom zrnu kod nas se govori sa neshvatljivim preuveličavanjima. Kada Predrag Palavestra ogrnut sopstvenim opštim mestima hoće da ugasi poeziju Marije Čudine i da, na njenom primeru i njenom skupo plaćenom

/ nastavak na 16 strani /

Nazim Hikmet

četiri pesme

japanski ribar

Japanski ribar je bio mlad i smeo.
Na umoru, oblak ga je ubio.
Zemljak njegov mi je tu pesmu pevao
Bilo je žuto veče. Svetionik je žmirkao.

Ribu smo lovili, ko je pojede — umreće.

Na brodić ko dođe umreće.
Ko nas dodirne — umreće...
a mi, živi, polako trunemo.

Ribu smo lovili, ko je pojede — umreće,
ne odmah; na njemu živom
meso će polako trunuti...
Ribu smo lovili, ko je pojede — umreće.
Ko nas dodirne — umreće
umreće od dodira naših
grubih ruku
talasima stalnim zapljuskivanih.
Ko nas dodirne — umreće,
ne odmah, na njemu živom
meso će polako trunuti...
Ribu smo lovili, ko je pojede — umreće.

Draga, zaboravi me!
Ko tamni grob barka plovi
ko na nju stupi — umreće.
Oblak se na nas sručio.

Draga, zaboravi me!
Ne grli zmiju našu
jer će ti se u grudi uvući.
Draga, zaboravi me!

Ko tamni grob, barka plovi...
Draga, zaboravi me!
Naš sin bez oca će se roditi,
potomak trulog, onog što mora
umreti.

Ko tamni grob, barka plovi
kroz mrtvu travu.
Ljudi! Gde ste? Vas zovem!
Ja, vas zovem!

II
malena mrtva devojčica

Otvorite, to ja kucam,
na svaka vrata lupam.
Vi me ne vidite, jer
mrtvi se rado ne gledaju.

U Hirošimi sam umrla,
prošle su godine, godine će proći,
sedam sam imala, i sad toliko imam;
jer mrtva deca ne rastu.

Vatra mi je kosu spalila,
zatim se u oči uvukla.
Gomilica pepela sam postala.
a vetar je pepeo razvejao.

Molim vas, ne za sebe,
ne treba mi ni hleb, ni riža,
ni šećer ne jede dete
koje je ko listić izgorelo.

Dogovorite se, molim vas,
molim vas ljude svih zemalja,
da oganj ne sagori decu
da deca šećer jedu.

III
dozvolite, oblaci ljude ne ubijaju

Majke nas kao ljude rađaju.
I eto svetla što pretbodi gromu.
Možda vas nisu rodile majke?
Gospodo, čuvajte živote majki...

dozvolite, oblaci ljude ne ubijaju.

Šestogodišnji dečak po vrtu trči,
papirni zmaj je kroz grane proleteo.
I vi ste tako trčali.
Decu, gospodo, ne ubijajte...

dozvolite, oblaci ljude ne ubijaju.

Koga neveste u ogledalu traže?
raščešljavajući tamne kose?
Nekad su, sigurno, i vas čekale,
neveste ne ubijajte gospodo...

dozvolite, oblaci ljude ne ubijaju.

U starosti čovek se seća samo
svojih najsrećnijih dana.
Tuga staraca, nek žive oni,
i vi ste starci, gospodo...

dozvolite, oblaci ljude ne ubijaju.

IV
ljudi bez oružja

Ljudi,
sa svih strana su
na sever išli,
na sever išli.
Stigli su.
Među jezerima i stenama
zeleni grad je bio.

Ljudi su bez oružja bili,
srce da daju su išli.
Životu su se obraćali; samo njemu
o ljubavi su hteli da govore.

Bele noći.
Probladni dani.
Reči da kuju
došli su oni.
Na nakovnju srca
da kuju.
Od smrti jače su
reči njine.

1955

Preveo Aca BADNJAREVIĆ

edvard estlin kamings

IMPRESIJA IV

časovi se dižu sklanjaju zvijezde i već je
zora
u ulici po nebu svjetlost ide rasipajuć pjesme
na zemlji je ugašena jedna svijeća
grad
se budi
s napjevom na usnama
i smrću u očima

jutro je
svijet ide
da ubije snove

na ulici vidim gdje jaki
muškarci kopaju krub
i vidim okrutno lice
ljudi
zadovoljenih gnusnih beznadnih surovih sretnih

i dan je

u ogledalu
vidim nježnog
čovjeka
kako sanja
snove
snove u ogledalu

opet je sumrak na zemlji
svjetiljka je upaljena
i mrak je
ljudi su u svojim kućama
nježni čovjek u svom krevetu
grad spava sa smrću na usnama i pjesmom u očima
silaze satovi postavljajući zvijezde

u ulici po nebu noć ide rasipajuć pjesme

POŠTO JE OSJEĆAJ PRVO

pošto je osjećaj prvo
tko obraća pažnju još
sintaksi stvari
koje te nikad ne će potpuno poljubiti

da sasvim budeš lud
dok je proljeće u svijetu
moja krv potvrđuje
i poljupci su bolja sudba
no mudrost
gospodo kunem se svim cvijećem. Ne plačite,
— najbolji pokret moga mozga je manje
no treptaj vašeg oka koje govori

mi smo jedno za drugo : tada
smije se nagnuvši se na moje rame
jer život nije paragraf

I smrt mislim nije zagrada

S engleskog preveo Ivan DAMJANOV

Edward Estlin Cummings (1894-) istaknuti je američki pjesnik. U svojim pjesmama upotrebljava grafičku stranu pjesme kao izražajno sredstvo. Tradicionalne motive obrađuje na moderan način, te ga zbog toga vrlo kritizraju zbog bizarnosti.

Zbirke su mu »Tulips and Chimneys« (1923), »XLI Poems« (1925), »I s 5« (1926).

mali ministrant

razgovor s trumanom kapotom

Truman Strekfus Person, zvani Truman Kapot, roden 1925 g. nesumnjivo je jedan od istaknutijih pisaca američke mlade generacije. Ali dok Norman Majleri i Irvin Šoi nastavljaju izvesnu realističku tradiciju i izvesni »ideološki« pravac, Kapot pripada drugoj struji te generacije, recimo onim umetnicima, koji više vole Foknera od Štajnbeka. Uz njega možemo spomenuti piščeve prijatelje i zemljake sa starog Juga Vilijama Gojena, Vilijama Stirona.

Kapot je odrastao na Jugu i zato Jug uvek probija u njegovom stvaralaštvu. Pošto je napustio fakultet, bavio se, naravno, sa hiljadu i jednom stvari, pre no što je sa devetnaest godina dobio O'Henrijevu nagradu za pripovetku »Miriam«.

Od 1948 god. objavio je: »Drugi glasovi, druge sobe« roman, »Drvo noći« zbirku pripovedaka, »Harfa od trave« roman. Kapot je objavio i dva putopisa »Mesni kolor« i odličnu reportažu punu humora o svom putovanju po SSSR sa trupom Crnaca operskog ansambla »Porgi i Bes«.

Kada je Pati Hil prodrla u veliku žutu kuću na Bruklin Hajtsu, koju je Truman Kapot restaurirao sa ukusom i elegancijom koji karakterišu sve njegove poduhvate, mladi pisac se baš presamitio nad sandukom koji tek što je stigao. Iz slame izvuče drvenog lava. Svuda unaokolo kojekakve tričarije koje po prirodi i rasporedu potsećaju na sadržinu džepova mangupčeta. Prijaško Banki, ogromni buldog, savesno njuši intervjuera pre no što ga pripusti gospodaru.

KADA STE POČELI DA PIŠETE?

Kad sam imao deset ili jedanaest godina. Onda sam stanovao blizu Mobila. Jedne subote je trebalo da odem do zubara pa sam usput svratio u Sanšajn klub koji je organizovao list »Mobil Pres Redžister«.

Novine su imale stranicu za decu na kojoj su objavljivale dela dobitnika na konkursima za književnost i crtanje. Više se ne sećam da li je nagrada za priču bila poni ili pas, samo znam da sam bezuslovno hteo da je dobijem. Zapazio sam da se naši susedi bave nekim sumnjivim poslovima pa sam napisao nešto kao roman. Nazvao sam ga »Stari Mr. Bisibodi« i poslao na konkurs. Početak se pojavio jedne nedelje, potpisan mojim pravim imenom: Truman Strekfus Person. Tek su onda primetili da moje delo nije nikakva fantazija, već hronika jednog mesnog skandala. Nastavak nije izašao, a ja, naravno, ništa nisam dobio.

DA LI STE VEĆ ONDA BILI SIGURNI DA HOĆETE DA BUDETE PISAC?

Znao sam već onda, ali sam tek oko svoje petnaeste godine zarsta poverovao da mogu da postanem. Onda sam počeo da šaljem pripovetke raznim magazinima i revijama. Naravno, nijedan pisac ne zaboravlja kada su mu prvi put primili delo, ali šta ja da kažem o tom danu? Imao sam tada sedamnaest godina. Jednoga jutra stigoše tri pozitivna odgovora. Ako vam kažem da sam bio lud — nije to nikakva stilska figura.

ŠTA STE ISPOČETKA PISALI?

Pripovetke. Pa još me i dandanas najviše oduševljava ova vrsta književnog izraza. Kad se ozbiljno ispita mehanizam pripovetke vidi se da je ona i najteža vrsta proze i najbolje disciplinuje čoveka. Za svu samokontrolu, svu tehniku koju sam eventualno stekao, u potpunosti mogu da zahvalim svome vežbanju u tom načinu izražavanja.

ŠTA TAČNO PODRAZUMEVATE POD »KONTROLOM«?

Podrazumevam vladanje materijalom sižea i određeni nivo stila i emocije. Mogu reći da sam preten-

/ nastavak na 15 strani /